

Posudek diplomové práce:

**Libuše HOMEROVÁ, *Třeboňský archivář Antonín Markus a historik umění Zdeněk Wirth – rozbor a výběrová edice vzájemné korespondence.***

Filosofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2013, 414 stran.

Ve své bakalářské práci Bc. Libuše Homerová zpracovala životopisnou studii o třeboňském archiváři Antonínu Markusovi (1886–1968), čímž si vytvořila skvělý předpoklad pro svou práci magisterskou, v níž se rozhodla zpracovat a zpřístupnit vzájemnou korespondenci A. Markuse s jeho dlouholetým přítelem, významným českým historikem umění, jedním ze zakladatelů památkové péče a dlouholetým ministerským úředníkem v době po první i druhé světové válce Zdeňkem Wirthem (1878–1961).

Svou rozsáhlou práci (o rozsahu úctyhodných 414 stran zaujímajících dva svazky) rozdělila autorka do několika částí. Funkci úvodu plní jednak kapitola nazvaná „Korespondence jako přehled badatelského zájmu“ (s. 7–10), v níž je podán přehled historiografického, především ovšem edičního zájmu o tento typ pramenů v českých zemích, jednak následující snad až příliš stručná kapitola s názvem „Prezentace pramenů a literatury“ (s. 10–12), představující kromě archivních fondů obou korespondentů zejména literaturu využitou pro zpracování edice. Účelné je zařazení kapitol, které seznamují s životopisy obou aktérů, tedy Antonína Markuse (s. 13–20) i Zdeňka Wirtha (s. 21–27). Tyto pasáže jsou však pouze nutným předstupněm pro zpracování nejrozsáhlejší kapitoly, věnované rozboru zkoumané (a částečně editované) korespondence (s. 27–72). Autorka v ní především ozřejmuje konečný výběr 225 editovaných z celkových 459 kusů dochované korespondence (z toho 267 Markusových a 192 Wirthových dopisů), seznamuje s jejich množstvím a zejména typologií (kde rozlišuje dopisy, korespondenční lístky, kartičky, pohlednice a přání); zde lze jen připomenout, že názorný přehled (i o časovém rozložení korespondence) by případně mohlo přinést zpracování ve formě grafů. Následuje formální rozbor, v němž je věnována pozornost oslovení, datačním a podpisovým formulím a podpisu, největší prostor však patří rozboru tématickému, v němž autorka postupuje chronologicky (pro období 1911–1914, 1914–1918, 1918–1920, 1920–1921, 1921–1936, 1937–1945 a 1945–1961, přičemž mezníky jsou kromě obecných událostí uzpůsobeny spíše Markusovým osudům). Některá témata ovšem prolínají více obdobími (zejména nikdy nedokončená příprava Soupisu památek Hluboké, nebo řešení pozemkové reformy či dalších problémů na schwarzenberských panstvích, ale i vědecká a publikační činnost obou korespondentů, problémy organizace archivnictví, památkové péče, apod.), takže nejcelistvější informace přináší zvolený přístup především pro poznání Markusova působení ve funkci kulturního referenta při Úřadu zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni, tj. v rámci provádění archivního výzkumu v souvislosti s tzv. archivní rozlukou, které je koncentrováno právě do krátkého období let 1920 a 1921. Je zřejmé, že „chronologický“ přístup byl pro autorku vzhledem k nutnosti zpracovat rozsáhlý soubor dopisů jednodušší, pro uživatele, resp. čtenáře je ovšem méně celistvý – nicméně rozbor je zpracován důkladně, takže vytvoření celistvějšího pohledu umožňuje.

Vlastní jádro diplomové práce Bc. Libuše Homerové však tvoří edice korespondence mezi oběma muži (resp. slovy autorky, „komentovaná edice“, s. 73–361), do níž bylo

zahrnuto uvedených 225 dopisů a která zaujímá téměř tři sta stran. Autorka ji také „neodsunula“ do příloh, ale zařadila ji jako integrální součást práce – ale přestože rozhodně nezapomněla na Ediční poznámku, v níž seznámila s pravidly, podle nichž byla edice zpracována, umístila ji až za edici (s. 362 – 367). K vlastnímu obsahu Ediční poznámky, resp. zejména ke zvoleným zásadám a zpracování textu, nemám výhrady – je zřejmé, že autorka se přiklonila spíše k některým modernizujícím úpravám pravopisu, což je zcela legitimní, bez problémů je akceptovatelné zpracování záhlaví jednotlivých dokumentů, včetně registru a vnějšího popisu, úpravy členění textu, cizojazyčných slov, psaní s a z (jen příklad „ztrávená“ byl nejspíše zvolen omylem) či příslovečných spřežek, zkratk, psaní velkých písmen nebo číslic a různě zvýrazněného textu, stejně jako redukce zdvojení souhlásek, respektování různých jazykových zvláštností či užití interpunkce nebo závorek. Se všemi těmito úskalími ediční práce se L. Homerová vyrovnala dle mého soudu výborně a zvolená pravidla také v edici pečlivě uplatnila. Nedílnou součástí edice je rovněž poznámkový aparát, zpracovaný velmi detailně, zejména pokud jde o vysvětlení některých dobových souvislostí a reálií, zvláště těch, které se vztahují k jihočeskému regionu, resp. schwarzenberským záležitostem, ale i již zmíněnému působení ve Vídni. Ne zcela jasně působí někdy odkazy biografického rázu, které nejsou zpracovány zcela jednotně: zatímco některá jména postrádají odkaz a bližší informace o nich poskytuje až jmenný rejstřík zařazený na samotný závěr práce (bohužel, aniž by na tuto skutečnost bylo v textu práce či v ediční poznámce upozorněno), na jiná jména se objevují odkazy i opakovaně (někdy i s detailnějšími informacemi), i když většinou v případech, kdy jejich identifikace nemusí být jednoznačná. Naopak některá jména postrádají jak odkaz, tak uvedení v rejstříku (např. Pavlína ze Schwarzenbergu – vzhledem k jisté proslulosti této osoby se zřejmě jedná spíše o nedopatření). Sám jmenný rejstřík (s. 396 – 414, i se seznamem „webových zdrojů“) je přitom zpracován opět velmi pečlivě a důkladně (i když to, že číselné údaje uvedené u jednotlivých jmen odkazují na číslo editovaného dokumentu, rovněž není uvedeno, lze to však jednoduchým způsobem zjistit); žádoucí by ovšem bylo i doplnění místního rejstříku.

K poznámkovému aparátu by se dala doplnit ještě různá doporučení – např. v pozn. 160 (eggenberský kočár) by bylo možno uvést článek A. Kubíkové, v pozn. 162 až 165 (kostely) odkazy např. na Umělecké památky Čech, významy latinských citátů (např. v pozn. 249, 754 a 756) je možné dohledat v publikaci „Moudrost věků“, v pozn. 364 jsou nejspíše míněny (jako svátky) Letnice, v pozn. 710 jde spíše o číslovku 25 (2ř), u pozn. 709 není uveden zdroj, k pozn. 848 je třeba dodat, že ČSAV vznikla nejen z ČAVU, apod. V odkazech postrádám např. vysvětlení vídeňského institutu (tj. IÖG – č. 37), Národního výboru a Zemského archivu (č. 45) nebo Státní archivní školy (č. 45, 61 – např. s využitím práce J. Kollmanna). Vhodné by také bylo propojení poznámek týkajících se stejné záležitosti či osoby vzájemnými odkazy (např. u poznámky o domě U kamenného stolu - pozn. 835 a 811, nebo o Historickém ústavu – pozn. 828 a 852). Spíše jako možnost dalšího bádání či podnět k němu je možno vznést dotaz, zda by předměty z majetku A. Markuse odprodané Uměleckoprůmyslovému muzeu v Praze (s. 69) nebylo možno dohledat ve sbírkové dokumentaci tohoto muzea, nebo informace o povýšení archiváře V. Hadače (pozn. 525) v osobních materiálech archivu, jsou-li dochovány. Ráda bych ale zdůraznila, že tyto dílčí připomínky rozhodně nechtějí zpochybnit, že poznámkový aparát je zpracován velmi kvalitně, kromě již uvedených skutečností zaslouží ocenění nejen identifikace osob a detailní

informace o nich, ale i identifikace lokalit, zvláště zahraničních, osvětlení pozadí různých událostí, překlady cizojazyčných citátů či výrazů, přesné bibliografické určení zmiňovaných knih a článků nebo informace o osudech citovaných uměleckých děl.

V diplomové práci Bc. L. Homerové nechybějí ani obligátní součásti v podobě seznamu použitých zkratk (s. 368) a seznamu pramenů a literatury (s. 369 – 374, i když v něm byly z neznámého důvodu samostatně vyčleněny „publikované články“), připojen byl i bohatý a vhodně vybraný soubor celkem 19 obrazových příloh, doplněný jejich detailním seznamem (s. 375 – 377) i s uvedením zdrojů a přibližující oba aktéry i studované dokumenty. Zřejmě z časových důvodů však autorka bohužel zcela opomněla připojit jiný oddíl, a sice Závěr; kromě toho, že i ten představuje jednu ze základních a významných součástí textu, tak chybí především shrnutí zjištěných skutečností či zhodnocení studovaných a editovaných dokumentů.

Při rozsahu práce (a zřejmě i již zmíněné časové tísní) je pochopitelné, že autorka přehlédla některé formální nedostatky, např. chyby v interpunkci (např. s. 7, 15, 19, 40, 46, 61, 69, a dále v edici nebo poznámkách, většinou v případě vložených vět), překlepy, ojedinělé gramatické chyby nebo vypadlý text v pozn. 168; právě vzhledem k rozsahu však jejich množství nepřesahuje neúnosnou míru. Tím spíše to platí pro některé věcné chyby v poznámkovém aparátu (např. pozn. 29: spoluautorem edice korespondence TGM a E. Beneše je Ivan Šedivý, nikoli Bedřich; pozn. 273: namísto nově narozené Wirthovy dcery je mylně uveden Markusův syn; pozn. 427: spíše překlep v uvedení jména K. B. Mádl; pozn. 730: ve vztahu k „Babičce“ Boženy Němcové asi nejde o Pavlínu ze Schwarzenbergu; pozn. 731: mylně uveden Protektorát, který v prosinci 1938 ještě neexistoval, apod.), jejichž množství ale není vzhledem k celkovému počtu 920 poznámek rozhodně nadměrné.

Vzhledem k tomu, že úkolem posudku není vyžít se v detailech, ale hodnotit celkové zpracování, je třeba znovu zdůraznit, že diplomová práce paní Bc. Libuše Homerové je zpracována velmi kvalitně a uvedené připomínky, které mají spíše doporučující charakter, nemají zpochybnit její hodnotu. Autorka prokázala bezpečné zvládnutí nejen paleografie a metod historické práce, ale zvláště ediční činnosti na vysoké odborné úrovni. Diplomová práce, doplněná rozsáhlým poznámkovým aparátem, představuje cenný příspěvek jak k edicím korespondence významných vědeckých osobností, tak k biografii obou korespondentů, a přináší důležité informace zvláště k dějinám archivnictví (archivní rozluka, otázka příslušnosti k resortu ministerstva vnitra či školství, archivní legislativa, archivní dohoda), ale i památkové péče (památkový zákon, situace po druhé světové válce), k provádění pozemkové reformy, zvláště na schwarzenberských panstvích, nebo i k mnohdy nelehké každodennosti první poloviny 20. století. Diplomová práce Bc. Libuše Homerové jednoznačně splňuje nároky kladené na tento typ prací, a proto ji ráda doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 29. ledna 2013



Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.